

خطر فرسایش خاک را جدی بگیریم

اردبیل - ایرنا - استان اردبیل با داشتن خاک‌های حاصلخیز و منابع آبی مناسب ظرفیت بسیار خوبی برای تولید محصولات کشاورزی و منابع طبیعی را دارد اما فرسایش، عمق کم خاک، سیل‌گیری، بیرون زدگی‌های سنگی، زمین‌لغزش، زهکشی نامناسب و شوری خاک بخش زیادی از اراضی این استان را در معرض فرسایش قرار داده است.

به گزارش خبرنگار ایرنا، حیات انسان تا حد زیادی وابسته به منابع ارزشمند آب و خاک است. با این حال فرایند توسعه به مفهوم چیرگی بر طبیعت در یکی دو قرن اخیر پیامدهای بسیار مخربی برای طبیعت و خاک داشته است به طوری که امروز فرسایش خاک یکی از تهدیداتی است که کارشناسان درباره آن هشدار می‌دهند.

فرسایش خاک تحت تاثیر عوامل متعدد طبیعی و انسانی صورت می‌گیرد؛ بارندگی شدید، وجود شیب تند در نواحی کوهستانی، فقر پوشش گیاهی و خشک بودن خاک از جمله عوامل فرسایش در مناطق کوهستانی و دشت‌ها هستند.

از طرف دیگر تغییر اقلیم، بهره‌برداری‌های بی‌رویه انسان از طبیعت، تخریب پوشش گیاهی در اثر چرای خارج از ظرفیت دام، کشاورزی سنتی و غیراصولی، جنگل‌زدایی و کم‌آبی از عوامل تشدیدکننده فرسایش خاک به شمار می‌رود.

فرسایش خاک در استان اردبیل/ ویلکیج نمین در معرض فرسایش

بر اساس تحقیقات به عمل آمده فرسایش خاک در استان اردبیل به ۲ شکل آبی و بادی صورت می‌گیرد اما فرسایش آبی در تخریب منابع خاکی استان تاثیر مخرب‌تری داشته است.

بر اساس این تحقیقات و بررسی‌ها می‌توان عوامل عمده در تشکیل و توسعه روزافزون فرسایش را به وجود خاک و سنگ فرسایش‌پذیر، وقوع بارندگی‌های شدید، تغییر کاربری اراضی، تخریب پوشش گیاهی، چرای بیش از حد و لگدکوب شدن مراتع توسط دام‌ها، رها شدن آب آبیاری در انتهای اراضی زراعی، احداث جاده و شخم در جهت شیب که باعث تمرکز رواناب می‌شوند، مربوط دانست.

تضعیف پوشش گیاهی مهم‌ترین عاملی است که مسئولان و کارشناسان آن را در سرعت یافتن فرسایش خاک استان دخیل می‌دانند، ضمن اینکه عوامل

دیگری از جمله سیل و توفان نیز در آن نقش دارند.

بخش ویلکیج در ۱۷ کیلومتری قسمت جنوبی شهرستان نمین و در سه کیلومتری جنوب غربی شهر آبی بیگلو یکی از مناطق استان اردبیل است که در معرض فرسایش خاک قرار دارد. بیش از ۵۰۰ هکتار از این منطقه در محدوده اراضی پنج روستا شامل: آقبلاغ مصطفی خان، مرنی، خلیفه لو شیخ، جابلو و تازه کند لقمان آباد قرار گرفته است.

شرایط اقلیمی منطقه مورد مطالعه به گونه‌ای است که در حدود ۱۲۳ روز از سال دچار یخبندان بوده و مابقی سال دارای آب و هوای سرد و مرطوب است. متوسط بارندگی سالانه در ایستگاه هواشناسی واقع در این منطقه مجموعاً ۳۶۵ میلی‌متر در سال برآورد شده است.

منابع طبیعی به عنوان بستر اصلی حیات هر منطقه محسوب می‌شود و تخریب منابع طبیعی و فرسایش خاک باعث به هم خوردن تعادل در بسیاری از بخش‌ها از جمله تنزل کیفیت و کمیت سفره‌های آب زیرزمینی، تغییر شرایط اقلیمی، تغییر تیپ‌های خاکی و گیاهی، بروز سیلاب و در نهایت تغییر اکوسیستم می‌شود.

طی سال‌های اخیر حساسیت افکار عمومی نسبت به حفاظت از محیط زیست و منابع طبیعی افزایش یافته است موضوعی که می‌توان آن را به فال نیک گرفت. هر چند نقش افکار عمومی و سمن‌های مرتبط با محیط زیست چه از بابت ایجاد مطالبه‌گری و چه از بابت ارائه نظرات کارشناسی و اجرای طرح‌های صیانتی بسیار حائز اهمیت است. با این حال متولی اصلی حفاظت و صیانت از منابع طبیعی در سطح استان‌ها اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری و اداره کل حفاظت محیط زیست است.

از سوی دیگر استانداری در مقام هماهنگ کننده نقش اساسی در هدایت منابع مالی و انسانی به سمت پروژه‌های صیانت از منابع طبیعی ایفا می‌کند. در این بین نباید از نقش و جایگاه سازمان جهاد کشاورزی و کشاورزان به عنوان بهره‌برداران اصلی و عمده منابع آبی و خاکی غافل شد.

کاشت ۲۸۰ هزار اصله سنجد و آیلان در مناطق در معرض فرسایش

یکی از اقداماتی که اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری برای جلوگیری از پدیده فرسایش خاک در دستور کار قرار داده است، تامین نهال و بذر در استان است.

محمود قلی زاده مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری استان اردبیل در این زمینه به ایرنا گفت: با در نظر گرفتن مساحت اراضی ملی باقیمانده منطقه فرسایش در حدود ۲۵۰ هکتار با احتساب فاصله کاشت ۳×۳ متر تعداد ۲۸۰ هزار اصله نهال مورد نیاز است که با توجه به وجود املاح نسبتاً بالا در خاک منطقه فرسایش از گونه‌های سنجد و آیلان استفاده خواهد شد.

وی افزود: برای تثبیت خاک و در فواصل بین نهال کاری انجام شده از بذور گیاهان مرتعی تثبیت کننده خاک شامل آگروپیرون، یونجه، و فستوکا به صورت مخلوط استفاده خواهد شد.

مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری استان اردبیل خاطرنشان کرد: جمعاً در مساحت یاد شده هفت ۷ هزار و ۵۰۰ کیلوگرم بذر یونجه، ۲۰ هزار کیلوگرم بذر فستوکا و ۲۰ هزار کیلوگرم آگروپیرون نیاز است.

مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری استان اردبیل با اشاره به تامین منابع آبی برای جلوگیری از فرسایش خاک گفت: برای تامین آب نهالها و بذور مرتعی به صورت دستی به میزان ۵۰ هزار متر مکعب آب در سال نیاز است.

قلی‌زاده عمده‌ترین هدف اجرای طرح جلوگیری از فرسایش خاک را تثبیت خاک و جلوگیری از انتشار ریزگردها و حرکت ماسه‌های روان که موجب بروز مشکلات زیست محیطی اجتماعی و اقتصادی برای روستاییان مجاور و حتی شهر آبی بیگلو می‌گردد اعلام کرد و گفت: در کنار آن ایجاد بادشکن، گسترش فضای سبز و حفظ رطوبت خاک اهداف دیگر ما در این طرح به شمار می‌رود.

نیازمند مدیریت جامع منابع آب و خاک هستیم

یکی دیگر از راهکارهای مهم و عملیاتی برای جلوگیری از فرسایش خاک ، اجرای طرح‌های آبخیزداری است که در سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته ولی نیاز است با تامین اعتبارات لازم ، خاک استان را از انواع تهدیدهای انسانی و طبیعی محافظت کرد.

رضا قانع مقدم ، معاون آبخیزداری اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان اردبیل افزود: اگر دنبال جلوگیری از فرسایش خاک و رسوب دهی ، کنترل هرزآب‌ها و بهره‌وری بهینه از نزولات آسمانی و جلوگیری از خسارت احتمالی از سیل هستیم و نیاز به ذخیره آب برای تولید و تغذیه و افزایش سفره‌های آب‌های زیرزمینی داریم باید به طرح‌های آبخیزداری ارزش قائل شده و اعتبارات ویژه‌ای به این امر اختصاص یابد.

وی گفت: طی سال‌های گذشته کم‌توجهی‌های بسیاری در این زمینه صورت گرفته در حالی که حفظ منابع آبی و خاکی نیازمند برنامه‌ریزی مدون و سرمایه‌گذاری قابل توجه است.

قانع مقدم با بیان اینکه اجرای طرح‌های آبخیزداری برای جلوگیری از تخریب منابع طبیعی در سه مرحله انجام می‌شود ، افزود: امروز

مدیریت جامع منابع آب و خاک گره‌گشای مشکلات است و مسئولان و سیاست‌گذاران باید مدیریت منابع آب و خاک را عملیاتی کنند.

معاون آبخیزداری اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان اردبیل اظهار کرد: در بهره‌برداری صحیح از خاک در نقاط کوهستانی لازم است زمین‌هایی که شیب آنها زیاد و صخره‌ای است و همچنین سطح‌هایی که خاک کم دارند، مانند قله کوه‌ها را باید به احداث جنگل اختصاص داد تا حساسیت خاک در مقابل فرسایش کم شود و زمین‌هایی که دارای خاک نرم و مرطوب و کوهپایه‌ای است و نسبت به زمین‌های جنگلی شیب کمتری دارد در آنها مرتع به وجود آورد.

وی افزایش فرسایش خاک در استان اردبیل را نگران‌کننده دانست و گفت: برای جلوگیری از این فرسایش اجرای طرح‌های آبخیزداری باید در اولویت قرار بگیرد.

اردبیل بادخیز است/ ضرورت توجه به تغییر اقلیم در نظام برنامه‌ریزی

مجید کوهی مدیرکل هواشناسی استان اردبیل هم با تاکید بر لزوم توجه به تغییرات اقلیم و خشکسالی در استان در نظام برنامه‌ریزی گفت: بیابان‌زایی و گرد و غبار خطری است که آینده شهروندان و اقتصاد استان اردبیل را تهدید می‌کند و لازم است برای جلوگیری از پیامدهای آن تدابیر جدی اتخاذ شود.

وی اظهار کرد: استان اردبیل با توجه به موقعیت جغرافیایی و توپوگرافی محلی جزو مناطق بادخیز کشور است به طوری که هر ساله وزش بادهای شدید خسارت‌های زیادی در مناطق مختلف استان به خصوص در نواحی مرکزی بر جای می‌گذارد.

کوهی اضافه کرد: وزش باد علاوه بر خسارت‌های اقتصادی، در برخی مواقع منجر به ایجاد پدیده گرد و خاک در سطح استان می‌شود که علاوه بر تهدید سلامتی انسان، زندگی روزمره شهروندان را مختل می‌کند.

مدیرکل هواشناسی استان اردبیل یادآور شد: در سال‌های اخیر وقوع پدیده تغییرات اقلیمی و کاهش بارش‌ها که توأم با افزایش دما نیز بوده است، منجر به افزایش پهنه خشکسالی در استان شده است که نتیجه این روند از بین رفتن پوشش گیاهی محلی و در نهایت افزایش تعداد روزهای گرد و خاک است.